

Aanpalende voorzieningen in relatie tot de AWBZ (versie 2)

Inleiding

In deze notitie wordt een uitgebreid overzicht gegeven van wetten en regelingen die raakvlakken kunnen hebben met de zorg die wordt verstrekt op basis van de AWBZ. De opsomming is weliswaar uitgebreid maar heeft echter niet de pretentie uitputtend te zijn.

Het in hoofdstuk 1 gepresenteerde overzicht kent primair een thematische insteek. Per thema worden de relevante wetten en regelingen gepresenteerd. Deze indeling brengt met zich mee dat bepaalde wetten en regelingen op meer dan één plaats in het overzicht voorkomen. Het gepresenteerde is voor een belangrijk deel ontleend aan de door ANGO onderhouden internetsite www.handicap.nl.

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op enkele andere wetten/regelingen die mogelijk een relatie hebben met de zorg die op basis van de AWBZ wordt verstrekt. Afgesloten wordt met een alfabetisch overzicht van voorzieningen met de daarbij behorende wetten/regelingen (hoofdstuk 3).

1. Thema's

De thema's luiden:

1. onderwijs en scholing;
2. werk;
3. wonen;
4. mobiliteit;
5. zorg

1.1 Onderwijs en scholing

1.1.1 Met een handicap naar het reguliere onderwijs

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA). ▪ Ziekenfondswet, regeling hulpmiddelen. ▪ Wet op de leerlinggebonden financiering (LGF of Rugzak)
Van belang voor	Kinderen en jongeren met een handicap en hun ouders.
Doel	Deelnemen aan het gewone, reguliere onderwijs.
Bijzonderheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aangepaste leermiddelen en individuele hulpmiddelen worden vaak vergoed. ▪ De ontoegankelijkheid van de schoolgebouwen is meestal het grootste probleem. ▪ De regeling hulpmiddelen is niet van toepassing wanneer het hulpmiddel uitsluitend is bedoeld voor onderwijs.

Gewoon naar school, samen met de andere kinderen uit de straat, uit de buurt of uit de stad. Het reguliere basis- en voortgezet onderwijs is een prima plek, ook voor kinderen en jongeren met een handicap. Als het gaat om hoger onderwijs is het zelfs de enige plek. Er is namelijk geen speciaal hoger onderwijs voor jongeren met een handicap.

Vaak moet er wel het een en ander gebeuren, voordat een gehandicapt kind terecht kan op een reguliere school.

- Het kind kan deskundige begeleiding nodig hebben. Er komt dan een ambulante begeleider vanuit het speciaal onderwijs enkele uren naar de school om het kind of de leerkracht te begeleiden. Deze ambulante begeleiding wordt in principe hoogstens twee jaar gegeven. Het aantal uren begeleiding verschilt per handicap. Het is de speciale school zelf, die via de commissie van onderzoek bekijkt of het kind in aanmerking komt voor ambulante begeleiding. Men kan die begeleiding door de school van het kind laten aanvragen, of in overleg met de school zelf aankloppen bij het speciaal onderwijs.
- Een gehandicapt kind vraagt soms meer van de leerkrachten dan andere kinderen. Krijgt het kind ambulante begeleiding vanuit het speciaal onderwijs, dan kan de basisschool, afhankelijk van de aard van de handicap, één of twee dagdelen in de week extra formatie toegewezen krijgen. In het voortgezet onderwijs kunnen scholen alleen extra formatie krijgen voor leerlingen met een visuele of auditieve handicap.
- Sommige kinderen en jongeren hebben aangepaste leermiddelen en hulpmiddelen nodig om het onderwijs te kunnen volgen. Als het gaat om communicatie-hulpmiddelen die het kind ook thuis gebruikt, dan worden die vergoed door de zorgverzekeraar, volgens de Regeling hulpmiddelen. Andere aangepaste materialen, waaronder ook speciaal meubilair en doventolken, worden vergoed door Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV) Gak, in het kader van de Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten.
- Is het vervoer van en naar school een probleem, dan kan gebruik worden gemaakt van het gemeentelijke leerlingenvervoer.
- Leerlingen met een handicap mogen aangepaste examens afleggen. De inhoud van het examen is gelijk, maar de vorm kan anders zijn, bijvoorbeeld doordat de vragen in grote letters gedrukt zijn, of worden voorgelezen op een cassette. Soms mag de kandidaat het examen op een schrijfmachine of op een computer maken, of langer doen over het beantwoorden van de vragen.
- In het hoger onderwijs bestaan speciale regelingen voor studenten met een handicap.

De Rugzak

Officieel heet het: leerlinggebonden financiering (LGF), maar deze regeling is beter bekend als de 'Rugzak'. Het idee achter de Rugzak is eenvoudig. Bundel alle middelen die beschikbaar zijn voor het onderwijs aan kinderen met een handicap, en zet dat geld als het ware op hun naam. En laat de ouders meebeslissen over hoe die middelen gebruikt worden. In augustus 2003 gaat de Rugzak van start, voor het schooljaar 2003-2004.

De rugzak is bedoeld voor kinderen met een auditief/communicatieve handicap, lichamelijk en verstandelijk gehandicapte kinderen, meervoudige gehandicapte kinderen langdurig zieke kinderen en kinderen met ernstige psychiatrische, gedrags- en/of leerproblemen. Het gaat om kinderen die zonder extra ondersteuning geen (reguliere) school kunnen bezoeken en van wie een onafhankelijke commissie (CvI) vindt dat het kind toelaatbaar is tot het speciaal onderwijs dan wel in aanmerking komt voor leerlinggebonden financiering.

De Rugzak geldt voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

In de rugzak voor het basisonderwijs zitten middelen voor:

- Extra formatie voor de reguliere school. Een reguliere school krijgt extra formatie rekeneenheden (fre's) die moeten worden besteed aan bijvoorbeeld de formatie-

uitbreiding van een leerkracht, onderwijsassistent en/of remedial teacher. Per leerling gaat het om 19 fre's (3,5 uur per week).

- Extra formatie voor de speciale school die de ambulante begeleiding gaat verzorgen. Het gaat per leerling om 16,6 fre (ruim 3 uur per week).
- Extra geld voor lesmateriaal en leermiddelen. Het gaat voor de meeste kinderen om 1.150 euro p.p.¹

Voortgezet onderwijs:

- De reguliere school krijgt 2.725 euro voor formatie-uitbreiding.
- De speciale school krijgt 2.525 euro voor ambulante begeleiding
- Voor extra leermiddelen is ca. 216 euro beschikbaar.
- Voor dove en lichamelijk gehandicapte kinderen zijn 17 fre per leerling beschikbaar voor ambulante begeleiding.

In het rugzakje zit geen geld voor:

- Hulpmiddelen en aanpassingen zoals een speciaal bureau of een aangepaste computer. Daar moet UWV GAK voor zorgen.
- Persoonlijke assistentie of verzorging tijdens schooltijd. Die hulp zal geleverd moeten worden door een instelling voor thuiszorg, via een persoonsgebonden budget verpleging en verzorging, door de leerkracht of een klassenassistent, of door de ouders.
- Het fysiek toegankelijk maken van het schoolgebouw. Daarvoor blijven de huidige regelingen gelden, namelijk dat de school zelf verantwoordelijk is voor de toegankelijkheid binnen en de gemeente voor de toegankelijkheid buiten, plus de aanwezigheid van een lift.

Wat is de relatie tussen lgf en pgb?

Het gaat allebei om budgetten die zijn gekoppeld aan een persoon. Een kind kan zowel een pgb als een lgf hebben. Het laatste budget is bedoeld voor het onderwijs (extra formatie reguliere school, ambulante begeleiding vanuit speciaal onderwijs en extra leermiddelen), de middelen in de rugzak gaan direct naar de scholen. Het eerste budget is bestemd voor de extra zorg die een kind thuis of eventueel voor (medische) zorg op school nodig heeft, dit budget gaat naar de persoon zelf.

1.1.2 Met een handicap naar een speciale school

Regelingen	Wet op de expertisecentra (WEC).
Van belang voor	Kinderen met een handicap en hun ouders
Doel	Aangepast onderwijs op speciale scholen.
Bijzonderheden	Ouders kunnen hun kind zelf aanmelden, bij een speciale school van hun voorkeur. Het bestuur van de school beslist over de toelating, op grond van een advies van de Commissie van Onderzoek. Ouders heeft recht op inzage in het rapport van deze commissie.

Niet alle kinderen met een handicap komen op de gewone school-om-de-hoek tot hun recht. Voor hen is er speciaal onderwijs, gericht op kinderen met een handicap of ziekte. Er zijn verschillende soorten speciaal onderwijs, afgestemd op de specifieke mogelijkheden van het kind. Er is ook voortgezet speciaal onderwijs, voor jongeren tot 20 jaar.

Verschillende schooltypen richten zich op kinderen met een lichamelijke of zintuiglijke handicap. Ze worden gefinancierd op grond van de Wet op de expertisecentra (WEC).

¹ Genoemde bedragen geven de stand van zaken weer van 1 januari 2003. Wijzingen voorbehouden.

- Mytylscholen vangen kinderen op met motorische handicaps, ontstaan bijvoorbeeld door een spierziekte, door spina bifida, door een hersenbeschadiging bij de geboorte of door een ongeval later. Ze leren niet alleen de gewone schoolvakken, maar ook hoe ze zich met hun handicap in het dagelijks leven kunnen redden.
- Tyltylscholen vangen kinderen op die zowel een motorische als een verstandelijke handicap hebben.
- Een groot aantal gespecialiseerde scholen vangt meervoudig gehandicapte kinderen op, zoals kinderen die zowel lichamelijk gehandicapt zijn als doof of blind, kinderen met epilepsie en een verstandelijke handicap of kinderen met motorische handicaps die ook slechthorend zijn en spraak- en taalproblemen hebben.
- Kinderen die doof geboren zijn, kunnen terecht op speciale doveninstituten. Aan sommige instituten zijn internaten verbonden, waar leerlingen die van ver komen door de week kunnen blijven. De kinderen leren niet alleen de gewone schoolvakken, maar ook communicatie, onder andere in gebarentaal.
- Ook voor slechthorende kinderen zijn speciale scholen.
- Daarnaast zijn er speciale scholen voor kinderen met spraak- en taalproblemen, die niet voortkomen uit doofheid of slechthorendheid.
- De meeste scholen voor blinde en slechtzienende kinderen beschikken over een internaat, waar de leerlingen door de week wonen. De kinderen leren hier ook bijvoorbeeld braille, lopen met een blindenstok en basisvaardigheden om zelfstandig te leven.
- Er zijn ook speciale scholen voor langdurig zieke kinderen. Een aantal van die scholen is verbonden aan instellingen voor jeugdgezondheidszorg.

Vaak moet het kind ver reizen naar het speciaal onderwijs. Dit vervoer wordt over het algemeen georganiseerd of vergoed door de gemeente, in het kader van de gemeentelijke regeling leerlingenvervoer. Ook voor de kosten van hulpmiddelen in het onderwijs bestaan subsidieregelingen.

Speciaal beroepsonderwijs voor jongeren en volwassenen met een arbeidshandicap wordt gegeven door de vijf arbeidsintegratiecentra voor mensen met een beperking: Eega, Heliomare, Hoensbroeck, Sonneheerdt en Werkenrode. Aan deze instellingen zijn internaten verbonden voor studenten die van ver komen.

Er zijn in Nederland geen mogelijkheden voor speciaal hoger onderwijs.

1.1.3 Vervoer naar school en terug

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wet gemeentelijke regelingen leerlingenvervoer. ▪ Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA).
Van belang voor	Kinderen en jongeren met een handicap en hun ouders
Doel	Zorgen dat kinderen en jongeren op school kunnen komen.
Bijzonderheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het organiseren van leerlingenvervoer voor het basisonderwijs en het speciaal onderwijs is een taak van de gemeente. In de ene gemeente kan het vervoer daardoor anders geregeld zijn dan in de andere. ▪ Vervoersvoorzieningen voor het regulier voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs en het hoger onderwijs worden verstrekt door UWV Gak.

Leerlingenvervoer van en naar het basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs is de verantwoordelijkheid van de gemeente, in het kader van de Wet

gemeentelijke regelingen leerlingenvervoer. De gemeente mag zelf bepalen hoe men het leerlingenvervoer wil organiseren.

Er gelden wel minimum voorwaarden, bijvoorbeeld rond eigen bijdragen en veiligheidsvoorschriften. Elke gemeente heeft een verordening waar in staat hoe het leerlingenvervoer ter plekke is geregeld.

Het kind wordt aan huis of op een opstapplaats opgehaald en naar school gebracht en na afloop weer bij de school opgehaald en aan huis of op de opstapplaats afgeleverd. De reistijd is soms lang. Er staan in de wet geen bepalingen over de lengte van de reistijd. Het begeleiden van de kinderen is in principe de taak van de ouders. Sommige gemeenten geven hier een vergoeding voor.

De gemeente mag geen eigen bijdrage vragen als een kind naar het speciaal onderwijs gaat in de zogenoemde categorieën 2 en 3. Dat zijn de speciale scholen voor leerlingen met een visuele of auditieve handicap, voor kinderen met spraak- en taalmoeilijkheden, voor motorisch gehandicapten, voor meervoudig gehandicapten, voor zeer moeilijk lerende kinderen (ZMLK), voor langdurig zieken of voor kinderen met gedragsstoornissen. Bovendien heeft het kind in dat geval recht op een eigen zitplaats.

Heeft een kind een indicatie voor het speciaal onderwijs in één van de bovenstaande categorieën, maar hebben de ouders er voor gekozen om hun kind naar een reguliere school te laten gaan, dan heeft men in principe dezelfde rechten op leerlingenvervoer als wanneer het kind naar het speciaal onderwijs zou gaan. Ouders betalen in dat geval dus ook geen eigen bijdrage. Het recht op een eigen zitplaats komt echter te vervallen, zodat het kan voorkomen dat het kind een bank moet delen met andere kinderen.

Het vervoer van leerlingen en studenten met een handicap in het voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs en het hoger onderwijs is de verantwoordelijkheid van UWV Gak, in het kader van de Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten. Meestal worden individuele voorzieningen verstrekt, zoals een scootmobiel, een driewiel fiets of -brommer, een taxikostenvergoeding of een kilometervergoeding voor ouders die hun kind halen of brengen. Ook een bruikleenauto behoort tot de mogelijkheden.

1.1.4 Studeren met een handicap

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wet Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). ▪ Wet Studiefinanciering ▪ Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA)
Van belang voor	Universitaire studenten en HBO-studenten met een handicap.
Doel	Deelnemen aan het hoger onderwijs.
Bijzonderheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Als men door een handicap of ziekte langer over de studie doet, heeft men recht op extra studiefinanciering. ▪ Hulpmiddelen kunnen vergoed worden via UWV Gak, assistentie via een Persoonsgebonden budget verpleging en verzorging.

Volgens de Wet Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) moet in het Onderwijs- en Examen Reglement (OER) van elke universiteit of hogeschool staan hoe studenten met een handicap 'redelijkerwijs in de gelegenheid worden gesteld om tentamens af te leggen'. Kan een student niet aan de gewone tentamens deelnemen, dan is de onderwijsinstelling dus verplicht om een alternatief te bieden.

Hulpmiddelen die nodig zijn om te studeren kunnen vergoed worden via de Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA), door de Uitvoeringsinstelling Werknemersverzekeringen (UWV, meestal UWV Gak). Denk bijvoorbeeld aan een

speciale computerapparatuur. Hetzelfde geldt voor vervoer in het kader van de studie.

Hulp en (ADL-)assistentie op de studieplek kan geregeld worden via de thuiszorg of men regelt het zelf met een Persoonsgebonden budget.

Het kan zijn dat men noodgedwongen langer over de studie doet. In dat geval komt de studiefinanciering niet in gevaar. Dat moet worden geregeld met de Informatie Beheer Groep (IBG), die de Wet studiefinanciering uitvoert.

1.2 Werk

1.2.1 Blijven werken met een arbeidshandicap

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA). ▪ Persoonsgebonden reïntegratiebudget (PRB)
Van belang voor	Werknemers die gehandicapt raken of chronisch ziek worden en die willen blijven werken.
Doel	Vergroten van de mogelijkheden tot reïntegratie.
Bijzonderheden	Elke werkgever die een arbeidsgehandicapt geworden werknemer in dienst houdt, krijgt een eenmalige korting van € 2.042 ¹ op de WAO-premie.

Wie door ziekte of ongeval geheel of gedeeltelijk arbeidsgehandicapt wordt, kan in veel gevallen toch in dienst blijven bij de eigen werkgever. Het werk kan anders ingedeeld worden en de werkplek aangepast. De werknemer kan ook aan de slag in een andere functie, als het oude werk niet geschikt meer is. De Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA) zorgt ervoor dat de werkgever geld krijgt voor aanpassingen en voorzieningen of voor herplaatsing in een andere functie.

Mogelijk kan men in de eigen functie blijven werken, mits de werkplek bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar gemaakt wordt. Bijvoorbeeld door aanpassingen aan het gebouw, door speciaal meubilair of door aangepast gereedschap. Het werk kan ook anders georganiseerd worden en de werktijden aangepast, zodat men minder snel vermoeid raakt. Misschien is een andere functie binnen het bedrijf een betere keus. Ook als de gehandicapte werknemer voor die nieuwe functie omgeschoold of bijgeschoold moet worden, of als er een inwerkperiode nodig is, met begeleiding.

Voor al deze zaken kan de werkgever subsidie krijgen, uit het Reïntegratiefonds. Dan moet wel vaststaan dat de gehandicapte werknemer zijn eigen werk zonder aanpassingen en voorzieningen niet meer kan verrichten. De werkgever moet bovendien een reïntegratieplan maken, in samenwerking met de Arbo-dienst, waarin staat waarom de gevraagde voorzieningen nodig zijn. Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV) beoordeelt de aanvraag en kijkt of de kosten in verhouding staan tot het resultaat.

Sommige voorzieningen om aan het werk te blijven zijn niet zozeer aan het bedrijf gebonden, maar aan de persoon. Voor deze persoonsgebonden voorzieningen kan men als arbeidsgehandicapte zelf een vergoeding krijgen van UWV. De belangrijkste persoonlijke voorziening is aangepast vervoer van en naar het werk. Hiervoor kan men een taxikostenvergoeding krijgen, een kilometervergoeding voor de eigen auto of een bruikleenauto. Er geldt hiervoor een inkomensgrens.

¹ Genoemde bedragen geven de stand van zaken weer van 1 januari 2003. Wijzingen voorbehouden.

Raakt men als werknemer arbeidsongeschikt, en kan men niet in dienst blijven bij de eigen werkgever, ook al heeft die daar wel zijn best voor gedaan, dan kan men gebruik maken van het Persoonsgebonden reïntegratiebudget (PRB) voor het vinden van een passende baan bij een andere werkgever. Een PRB bedraagt in principe maximaal € 3.630,-, voor de duur van een jaar. Alleen in uitzonderingsgevallen is een hoger budget mogelijk. Men kan het budget gebruiken voor loopbaanadvies, arbeidsbemiddeling, begeleiding of omscholing. Werkvoorzieningen en aanpassingen kunnen er niet uit betaald worden, daarvoor moet de nieuwe werkgever gewoon bij UWV aankloppen, zoals hierboven beschreven. Een PRB kan worden aangevraagd bij UWV. Het PRB geldt (voorlopig) alleen voor mensen die formeel nog in dienst zijn bij hun oorspronkelijke werkgever.

1.2.2 Met een arbeidshandicap naar een nieuwe baan

Regelingen	Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA).
Van belang voor	Mensen met een arbeidshandicap die (ander) betaald werk zoeken
Doel	Vergroten van de kansen van gehandicapten en chronisch zieken op de arbeidsmarkt.
Bijzonderheden	De Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten biedt voordelen aan werkgevers die mensen met een handicap in dienst nemen.

Betaald werk vinden met een arbeidshandicap, dat is bepaald niet eenvoudig. Werkgevers zijn vaak huiverig om mensen met een handicap of chronisch zieken in dienst te nemen, ook als die het werk prima aankunnen en zeer gemotiveerd zijn om aan de slag te gaan. Ze vrezen hoge kosten en veel rompslomp met aanpassingen en voorzieningen. De Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA) moet die vrees wegnemen, door financiële voordelen en eenvoudiger procedures voor subsidies. De wet biedt bovendien allerlei faciliteiten aan arbeidsgehandicapte werkzoekenden.

Soms moeten er voorzieningen getroffen worden om een arbeidsgehandicapte aan het werk te zetten. De werkplek moet bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar worden gemaakt, bijvoorbeeld door aanpassingen aan het gebouw, door speciaal meubilair of door aangepast gereedschap. Het werk kan ook anders georganiseerd worden of de werktijden aangepast, zodat men minder snel vermoeid raakt. Misschien is de arbeidsgehandicapte in dezelfde uren minder productief dan de collega's, zodat de werkgever behoefte heeft aan financiële compensatie. Al die kosten bij elkaar kunnen hoger worden dan de premiekorting voor de WAO die de werkgever voor de arbeidsgehandicapte werknemer krijgt. In dat geval kan de werkgever subsidie krijgen voor deze meerkosten, uit het Reïntegratiefonds. De werkgever moet dan wel een plan maken waarin staat waarom de gevraagde voorzieningen nodig zijn en wat ze kosten. Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV) bekijkt vervolgens of de kosten in verhouding staan tot het resultaat.

Sommige voorzieningen om aan het werk te blijven zijn niet zozeer aan het bedrijf gebonden, maar aan de persoon. Voor deze persoonsgebonden voorzieningen kan men als arbeidsgehandicapte zelf een vergoeding krijgen van UWV. De belangrijkste persoonlijke voorziening zijn:

- Aangepast vervoer van en naar het werk. Hiervoor kan men een taxikostenvergoeding krijgen, een kilometervergoeding voor de eigen auto of een bruikleenauto. De kosten worden alleen vergoed worden als het bruto gezinsinkomen minder bedraagt dan de maximale WAO-uitkering
- Communicatievoorzieningen voor doven, zoals teksttelefoons en doventolken.

Is men nog niet toe aan een betaalde baan, maar zou men wel met de nodige scholing zo ver kunnen komen, dan kan ook die herscholing, omscholing of bijscholing door UWV betaald worden.

Ziet men meer in het opstarten van een eigen bedrijf, dan biedt de Wet REA de mogelijkheid tot een voordelig starterkrediet of een bankgarantie. Men moet wel eerst proberen op de gewone voorwaarden krediet te krijgen bij de bank voor het starten van een eigen bedrijf.

Een arbeidsgehandicapte kan gebruik maken van de faciliteiten van de Wet REA, als men voldoet aan één van de onderstaande voorwaarden:

- Men krijgt een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid of is minder dan vijf jaar geleden weer volledig goedgekeurd.
- Men is geïndiceerd voor een plaats in de WSW, maar men werkt daar niet, bijvoorbeeld omdat er wachtlijsten zijn of omdat er geen geschikte functie voorhanden is. Ook als men minder dan vijf jaar geleden nog in de WSW werkte maar nu niet meer, dan kan men gebruik maken van de faciliteiten van de wet.
- Men kan ook arbeidsgehandicapt zijn in de zin van de Wet REA, als men een bijstandsuitkering krijgt, een uitkering wegens werkloosheid (WW of andere regelingen), een uitkering krachtens de nabestaandenwet (ANW) of zelfs helemaal geen uitkering. In dat geval is een medische en een arbeidsdeskundige beoordeling nodig om vast te stellen of men arbeidsgehandicapt is. Men kan zo'n beoordeling aanvragen bij UWV of via een Centrum voor Werk en Inkomen (CWI).

Veel mensen vinden op eigen kracht een nieuwe, betaalde baan. Soms lukt dat niet. In dat geval kan men ondersteuning en begeleiding vragen. Bijvoorbeeld bij het kiezen van een geschikt beroep, bij het zoeken van een baan, bij het leren solliciteren of om de nodige bijscholing te organiseren. In principe is die ondersteuning de taak van UWV, waar men ook de uitkering van krijgt. In de praktijk huurt de UWV daarvoor zogenoemde reïntegratiebedrijven in. Er is dus een doorverwijzing nodig van de uitkeringsinstantie om door zo'n reïntegratiebedrijf geholpen te worden.

1.2.3 Om- en bijscholing voor mensen met een arbeidshandicap

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA). ▪ Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW).
Van belang voor	Arbeidsgehandicapten die een ander vak willen leren om weer aan de slag te komen.
Doel	Een andere, betaalde baan.
Bijzonderheden	Heeft men, naast een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid, ook een werkloosheidsuitkering en volgt men om- of bijscholing om weer aan de slag te komen, dan komt men in aanmerking voor een zogenoemde reïntegratieuitkering. Die uitkering is even hoog als de gewone uitkering. Voordeel is dat de termijn van de werkloosheidsuitkering niet verstrijkt zolang men naar school gaat, zodat men geen financieel nadeel heeft van het volgen van een opleiding.

Wanneer men door een ongeval of ziekte arbeidsgehandicapt geraakt of arbeidsongeschikt dreigt te worden, dan kan men gebruik maken van de mogelijkheden voor om- en bijscholing in de Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA).

Soms is een opleiding de beste weg terug naar betaald werk. Vooral als men door de arbeidshandicap het eigen werk niet meer kan doen. In dat geval kan Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV) die opleiding betalen. De wettelijke mogelijkheden daarvoor zijn ruim. Het kan gaan om een eenvoudige cursus van een paar weken, maar ook om een dagopleiding van een jaar of langer.

De werkgever kan scholingskosten om een arbeidsgehandicapte in dienst te houden of te nemen betalen uit de premiekorting voor de WAO die hij krijgt voor het in dienst houden van de arbeidsgehandicapte. Blijft men in dienst bij de huidige werkgever, dan bedraagt de premiekorting eenmalig € 2.042,-¹. Komt men in dienst bij een nieuwe werkgever, dan bedraagt de premiekorting drie jaar lang € 2.042,-. Vallen de omscholingskosten hoger uit, dan kan de werkgever de meerkosten vergoed krijgen door UWV.

Is de opleiding bedoeld om de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten, zonder dat zich al een nieuwe werkgever heeft aangediend, dan betaalt UWV de kosten.

Arbeidsgehandicapten kunnen gebruik maken van de faciliteiten voor om- en bijscholing van de Wet REA, als ze voldoen aan één van de onderstaande voorwaarden:

- Men is nog geen 52 weken ziek en de werkgever betaalt dus nog gewoon het loon door, maar het is duidelijk dat men door de arbeidshandicap niet kan terugkeren in de huidige functie. Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV) bepaalt of dat zo is.
- Men krijgt een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid of men is minder dan vijf jaar geleden weer volledig goedgekeurd.
- Men bent geïndiceerd voor een plaats in de WSW, maar men werkt daar niet, bijvoorbeeld omdat er wachtlijsten zijn of omdat er geen geschikte functie voorhanden is. Ook als men minder dan vijf jaar geleden nog in de WSW werkte maar nu niet meer, dan kan men gebruik maken van de faciliteiten van de wet.
- Men kan ook arbeidsgehandicapt zijn in de zin van de Wet REA, als men een bijstandsuitkering krijgt, een uitkering wegens werkloosheid, een uitkering krachtens de nabestaandenwet of zelfs helemaal geen uitkering. In dat geval is een medische en een arbeidsdeskundige beoordeling nodig om vast te stellen of men arbeidsgehandicapt is. Men kan zo'n beoordeling aanvragen bij de instelling waar men een uitkering van krijgt (UWV of de gemeentelijke sociale dienst). Krijgt men geen uitkering, dan kan men aankloppen bij een Centrum voor Werk en Inkomen.

Sommige groepen arbeidsgehandicapten kunnen via andere regelingen subsidie krijgen voor om- en bijscholing. Werkloze jongeren tot 23 jaar en mensen met een IOAW- of IOAZ-uitkering kunnen aankloppen bij de gemeente, voor om- en bijscholing via het scholings- en activeringsfonds van de Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW). Ook werknemers in de Sociale Werkvoorziening kunnen om- en bijgeschoold worden. Om- of bijscholing is ook mogelijk als onderdeel van Begeleid Werken.

¹ Genoemde bedragen geven de stand van zaken weer van 1 januari 2003. Wijzingen voorbehouden.

1.2.4 Werken via de Sociale Werkvoorziening

Regelingen	Nieuwe Wet sociale werkvoorziening (nWSW).
Van belang voor	Mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische handicap, die uitsluitend onder aangepaste omstandigheden kunnen werken.
Doel	Mensen met een handicap de kans geven op een productieve, betaalde baan onder aangepaste omstandigheden.
Bijzonderheden	Nieuw in de nWSW is de mogelijkheid om begeleid te werken bij een gewone werkgever, dus buiten de het SW-bedrijf.

Veel mensen met een handicap kunnen een prima prestatie leveren, als ze maar in een aangepaste omgeving werken. Voor hen is de Sociale Werkvoorziening in het leven geroepen. Als werknemer verricht de persoon in het SW-bedrijf zinvol, productief werk, in zijn eigen tempo en met de aanpassingen die hij nodig heeft. Men ontvangt daarvoor een CAO-loon, met alle bijbehorende faciliteiten, zoals vakantiedagen, vakantiegeld, pensioenopbouw en de mogelijkheid van scholing. Nieuw is de mogelijkheid om via de nWSW met intensieve begeleiding te werken in het gewone, reguliere bedrijfsleven.

De nieuwe Wet sociale werkvoorziening (nWSW) regelt dat de Sociale Werkvoorziening uitdrukkelijk bestemd is voor mensen die door een lichamelijke, verstandelijke of psychische handicap alleen maar in een aangepaste werkomgeving kunnen werken. Een onafhankelijke indicatiecommissie, opgezet door de gemeente, bekijkt of iemand voor plaatsing in de WSW in aanmerking komt. Men kan zichzelf bij die commissie aanmelden, maar kan ook doorverwezen worden door het arbeidsbureau of door de gemeente.

In de WSW kan men op twee kanten op. Om te beginnen wordt bekeken of de betrokkene, met begeleiding, aan de slag kan bij een gewone werkgever. Men wordt dan door een begeleidingsorganisatie uitgebreid voorbereid op de baan. Een begeleider gaat met de betrokkene mee om hem in te werken en te ondersteunen. Als men eenmaal aan het werk is, ontvangt men van de werkgever het gewone salaris dat bij de functie hoort. Ook als men vanwege de handicap minder productief is dan de collega's. De werkgever wordt daarvoor gecompenseerd. De werkgever hoeft niets te betalen voor de begeleiding die men krijgt, ook niet voor het inwerken. Bovendien heeft de werkgever geen kosten als de betrokkene ziek wordt. Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV) betaalt dan het ziekengeld.

Is begeleid werken in het gewone bedrijfsleven niets voor de betrokkene, dan kan hij aan de slag in een SW-bedrijf. Er zijn allerlei mogelijkheden, bijvoorbeeld industriële productie, buitenwerk in tuinen en plantsoenen of administratieve werkzaamheden. Werken in de Sociale Werkvoorziening kan op verschillende niveaus, van eenvoudig inpakwerk tot computer programmeren.

Jongeren die van het speciaal onderwijs komen en waarvoor geen plaats is in de WSW, kunnen direct gebruik maken van hun recht op aangepaste arbeid via de Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW). De WIW wordt uitgevoerd door de gemeente.

1.2.5 Vervoer van en naar het werk

Regelingen	Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA).
Van belang voor	Werknemers die vervoersvoorzieningen nodig hebben om van en naar hun werk te reizen.
Doel	Vergroten van de mogelijkheden om aan het werk te gaan of te blijven werken.
Bijzonderheden	Krijgt men een voorziening voor het werkvervoer van Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV), dan kan men daar ook aankloppen voor een extra vergoeding voor privé-vervoer, het zogenoemde leefvervoer.

Is het vanwege een handicap lastig om op de gebruikelijke manier van en naar het werk te reizen, dan kan men een voorziening krijgen voor werkvervoer, van Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV), in het kader van de Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA). Het kan gaan om een bruikleenauto met kilometervergoeding, de vergoeding van autoaanpassingen of om een vergoeding van taxikosten. Die vergoeding mag men ook gebruiken om de eigen auto rijdende te houden, om zich door iemand te laten brengen en halen of om met het collectief vervoer van de gemeente mee te reizen.

Krijgt men een bruikleenauto van Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV), dan hoort daar een vergoeding bij voor de kilometers die men rijdt om de werkplek te bereiken. Bovendien kan men bij de werkplek een gehandicaptenparkeerplaats op kenteken krijgen, via de gemeente.

Krijgt men de taxikosten vergoed, dan betaalt UWV alleen de werkelijk gemaakte kosten, tot het vooraf vastgestelde maximum is bereikt.

Wanneer het werkvervoer via de UWV is geregeld, dan kan men bij diezelfde instelling een extra vergoeding krijgen voor privé-vervoer. Men hoeft dan niet meer bij de gemeente aan te kloppen voor vervoersvoorzieningen in het kader van de Wet voorzieningen gehandicapten. Dat is gunstig, want de gemeentelijke voorzieningen zijn over het algemeen soberder dan die van UWV. Zo is de inkomensgrens bij de gemeenten meestal een stuk lager, en verstrekken de meeste gemeenten maar mondjesmaat bruikleenauto's of kilometervergoedingen.

1.2.6 Vrijwilligerswerk met een handicap

Regelingen	Geen.
Van belang voor	Mensen met een handicap, die onbetaald werk doen of dergelijk werk zoeken.
Doel	Persoonlijke ontplooiing en een zinvolle bijdrage leveren in de samenleving
Bijzonderheden	Het is helaas niet mogelijk om aanpassingen en voorzieningen voor vrijwilligerswerk vergoed te krijgen.

Door vrijwilligerswerk leveren veel mensen met een handicap een bijdrage aan de samenleving. Vrijwilligerwerk is bovendien een goede manier om zich te ontplooien en in contact te komen met anderen. Er zitten echter een aantal haken en ogen aan vrijwilligerswerk. De wettelijke aansprakelijkheid is vaak slecht geregeld, aanpassingen op de werkplek worden niet vergoed en soms kan het werk het recht op een uitkering in gevaar brengen.

In sommige gevallen is het wel mogelijk om de kosten voor scholing en begeleiding voor vrijwilligerswerk vergoed te krijgen door de gemeente. Die hebben daar geld

voor in het kader van de Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW). Het vrijwilligerswerk moet dan bedoeld zijn om de betrokkene als uitkeringsgerechtigde 'sociaal te activeren', zodat men uiteindelijk meer kans heeft op een betaalde baan.

1.3 Wonen

1.3.1 Woningaanpassingen

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg). ▪ Landelijk Protocol Wvg. ▪ Gemeentelijke Wvg verordeningen.
Van belang voor	Mensen die een aangepaste woning nodig hebben
Doel	Zelfstandig wonen
Bijzonderheden	De gemeente kan de betrokkene vragen om te verhuizen naar een aangepaste woning. Maar dan moet wel vaststaan dat die woning op redelijke termijn beschikbaar is. Bovendien mogen de sociale omstandigheden door de verhuizing niet verslechteren en moet de betrokkene een reële bijdrage krijgen in de kosten van de verhuizing.

Met woningaanpassingen kunnen mensen met een handicap zelfstandig blijven wonen. Het verstrekken van woningaanpassingen en voorzieningen is de taak van de gemeente, in het kader van de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg), of men nu in een huurwoning woont of in een eigen huis. Ook als de woning moet worden aangepast vanwege de handicap van een kind. Er geldt meestal een eigen bijdrage, afhankelijk van het inkomen.

1.3.2 Hulpmiddelen in de badkamer

Regelingen	Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg)
Van belang voor	Mensen die hulpmiddelen nodig hebben voor hun persoonlijke verzorging.
Doel	Zelfstandig wonen.
Bijzonderheden	Bad- en douchehulpmiddelen worden vaak samen verstrekt met woningaanpassingen in de badkamer.

Hulpmiddelen die men gebruikt voor de persoonlijke verzorging, in de badkamer, worden verstrekt door de gemeente, in het kader van de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg). Ook als ouders die hulpmiddelen nodig hebben voor de verzorging van hun gehandicapte kind. Alleen spullen die niet algemeen gebruikelijk zijn worden vergoed, zoals douchestoelen en losse badliften. Speciale borstels, kammen en andere verzorgingsproducten uit de thuiszorgwinkels of de revalidatievakhandel worden niet vergoed.

Hulpmiddelen worden over het algemeen verstrekt door de zorgverzekeraar, in het kader van de Regeling Hulpmiddelen. Voor hulpmiddelen die uitsluitend in de badkamer worden gebruikt is een uitzondering gemaakt, omdat de verstrekking meestal samenhangt met woningaanpassingen.

1.3.3 ADL-clusters

Regelingen	Regeling subsidiëring ADL-clusters en ADL-assistentie.
Van belang voor	Mensen met ernstige lichamelijke beperkingen die zelfstandig willen wonen.
Doel	Bieden van assistentie bij de algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL), op afroep, zo nodig op alle uren van de dag en de nacht, in een aangepaste huurwoning.
Bijzonderheden	De assistentie wordt verleend door o.a. de Stichting Fokus Exploitatie. ADL-woningen liggen in een gewone woonwijk, rond een ADL-hulp- en wachtpost. Er is een wachtlijst van enkele maanden tot enkele jaren, afhankelijk van de woonplaats.

Wanneer iemand in principe prima zelfstandig kan wonen als er maar voldoende persoonlijke assistentie in de buurt is, dan is een ADL-woning een goede oplossing. Men woont in een aangepaste huurwoning, met alle rechten en plichten van een gewone huurder. Men heeft bijvoorbeeld recht op huursubsidie en op hulp van de thuiszorg. Daarnaast verleent de ADL-hulp- en wachtpost zo nodig 24 uur per dag assistentie bij de algemene dagelijkse levensverrichtingen, zoals wassen, aan- en uitkleden, eten en drinken, naar het toilet gaan en kleine hand- en spandiensten.

Voor de rest is men een gewone huurder, net als alle andere huurders van de betreffende woningbouwvereniging. Het huurcontract voor de woning staat op naam van de betrokkene. Men kan zo nodig huursubsidie aanvragen als de huur te hoog is voor het inkomen. Men kan ook aanspraak maken op thuiszorg, bijvoorbeeld voor huishoudelijke of verpleegkundige hulp. Dat kan thuiszorg in natura zijn, maar ook via een Persoonsgebonden budget (Pgb).

De assistentie door de ADL-hulp- en wachtpost hoeft men niet zelf te betalen. Er geldt ook geen eigen bijdrage. De assistentie wordt door het College voor Zorgverzekeringen rechtstreeks aan de hulpverlenende organisatie vergoed, via de Regeling subsidiëring ADL-clusters en ADL-assistentie.

Om in aanmerking te komen voor een ADL-woning moet men aan een aantal voorwaarden voldoen:

- Men moet tenminste vijf uur assistentie in de week nodig hebben.
- Heeft men meer dan dertig uur assistentie in de week nodig, dan is de hulpvraag te zwaar voor ADL-assistentie en komt men niet meer in aanmerking voor een woning.
- Men moet voldoende sociaal redzaam zijn. Dat betekent dat men zich, buiten de assistentie van de ADL-hulp- en wachtpost zelf het leven moet kunnen regelen. De hulp- en wachtpost levert daarbij geen begeleiding.

Men kan zich aanmelden voor een ADL-woning bij het College voor Zorgverzekeringen. Na aanmelding laat het College voor Zorgverzekeringen een indicatie stellen, om te kijken of men aan de voorwaarden voldoet. Zo ja, dan komt men op de wachtlijst te staan. Die wachtlijst is in sommige plaatsen langer dan in andere.

1.4 Mobiliteit

1.4.1 Vervoer voor persoonlijke doeleinden

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg). ▪ Landelijk Protocol Wvg. ▪ Gemeentelijke Wvg verordeningen
Van belang voor	Mensen die zich niet op de gebruikelijke manier buitenshuis kunnen verplaatsen.
Doel	Deelname aan het maatschappelijk verkeer.
Bijzonderheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Er gelden inkomensgrenzen bij de vergoeding of verstrekking van vervoersvoorzieningen. ▪ De gemeente moet rekening houden met de persoonlijke behoeften en omstandigheden. De gemeente mag daarom niet als vanzelfsprekend kiezen voor collectief vervoer.

Op pad gaan, op visite, boodschappen doen, vergaderingen bijwonen, vrijwilligerswerk doen, naar een feest gaan, kortom, vrij kunnen bewegen. Dat is één van de belangrijkste voorwaarden voor mensen met een handicap om volledig en gelijkwaardig deel te nemen in de samenleving. Dit zogenoemde leefvervoer wordt verzorgd door de gemeente, in het kader van de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg). Voor mensen van alle leeftijden, dus ook voor kinderen en ouderen. Voor alle inwoners, ook voor mensen die in woonvoorzieningen of instellingen wonen.

De Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg) is een zogenoemde raamwet. Dat betekent dat de gemeente binnen de wettelijke grenzen zelf mag bepalen hoe men het vervoer voor gehandicapten wil organiseren en welke regels daarbij gelden. Die regels moeten vastliggen en een gemeentelijke verordening. De gemeente mag ruimere vervoersvoorzieningen aanbieden dan de wet vereist. Maar de gemeente moet altijd voldoen aan de minimale eisen van de Wvg, de zogenoemde zorgplicht ten opzichte van gehandicapten.

De gemeente is alleen verantwoordelijk voor het leefvervoer. Heeft een gehandicapte vervoersvoorzieningen nodig om van en naar het werk te reizen, dan kan hij gebruik maken van de Wet (re)integratie arbeidsgehandicapten (Wet REA), via Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV). Heeft men vervoersvoorzieningen via UWV, dan regelt UWV ook het leefvervoer. Men hoeft dan niet meer bij de gemeente aan te kloppen voor vervoersvoorzieningen.

De gemeente mag inkomensgrenzen stellen bij de verstrekking van vervoersvoorzieningen. De meeste gemeenten verstrekken alleen vervoersvoorzieningen als het inkomen lager is dan anderhalf keer het sociale minimum (de bijstandsnorm). Voor alleenstaanden is deze grens lager.

De gemeente moet de aanvraag altijd individueel beoordelen, zo nodig na medisch advies. De vervoersvoorziening moet 'adequaat' zijn, dat wil zeggen dat de betrokkene er in zijn situatie mee uit de voeten kan. De gemeente kan daarbij kiezen voor individuele voorzieningen (zoals een financiële tegemoetkoming of een aangepaste auto in bruikleen), voor collectief vervoer (bijvoorbeeld via een systeem van belbussen) of voor een combinatie van beide. In het landelijke Protocol Wvg, van kracht sinds april 2002, staat letterlijk dat de gemeente daarbij '... rekening houdt met de behoeften en de persoonlijke omstandigheden van de aanvrager. Een keuze voor collectief vervoer is derhalve zeker geen automatisme'.

De meeste mensen worden door de gemeente doorverwezen naar het collectief vervoer. Volgens het Protocol Wvg moet het collectief vervoer tenminste vijf openbaar vervoer zones bestrijken, tegen het tarief van een gewone blauwe strippenkaart. Men moet met het gemeentelijke collectief vervoer in ieder geval een toegankelijk NS station kunnen bereiken. De gemeente moet bovendien met de vervoerder afspreken dat men 'prioritaire ritten' kan boeken. Dat zijn ritten waarbij men de garantie krijgt op tijd op belangrijke afspraken te arriveren. Bijvoorbeeld bij theatervoorstellingen, een uitvaart, een cursus, vrijwilligerswerk of het vertrek van een trein.

De gemeente hoeft niet alle kosten voor het vervoer te vergoeden. De enige eis die de Wvg stelt, is dat men zelfstandig deel kunt nemen aan het maatschappelijk verkeer. Vervoersvoorzieningen zijn daardoor vaak nogal sober. Collectief vervoer begint vaak pas om negen uur 's morgens te rijden en na elf uur 's avonds houdt men er weer mee op.

De gemeente heeft alleen een zorgplicht binnen de eigen regio. Voor reizen buiten de regio hoeft de gemeente alleen vervoer aan te bieden als iemand zonder dat vervoer in een sociaal isolement zou komen te verkeren. Deze regel is vooral belangrijk voor mensen met naaste familie of goede vrienden die ver uit de buurt wonen. Wil men een vergoeding van de gemeente voor 'verre' reizen, dan zal men goed duidelijk moeten maken dat men niet buiten deze contacten kan.

Mensen met een handicap die buiten hun eigen regio willen reizen kunnen gebruik maken van het vervoersysteem Traxx. Dit systeem combineert plaatselijke systemen van collectief vervoer met vervoer per trein. De tarieven liggen hoger dan die van het openbaar vervoer, maar lager dan bij particuliere taxibedrijven. Traxx verzorgt de organisatie van de reis. Dat is gratis, net als de assistentie bij het in-, uit- en overstappen.

1.4.2 Openbaar vervoer

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Traxx, bovenregionaal vervoer voor gehandicapten. ▪ NS, assistentie gehandicapten. ▪ OV begeleiderkaart.
Van belang voor	Mensen met een handicap die zelfstandig of samen met een begeleider willen reizen buiten de eigen regio.
Doel	Reizen per openbaar vervoer buiten de eigen regio mogelijk maken.
Bijzonderheden	Bussen, trams en metro's blijken over het algemeen ontoegankelijk en onbruikbaar voor mensen met ernstige beperkingen in hun mobiliteit.

Het openbaar vervoer in Nederland is over het algemeen slecht toegankelijk voor mensen met een handicap die zelfstandig reizen. Gehandicapten kunnen gebruik maken van het vervoersysteem Traxx. Dat zorgt voor aangepast openbaar vervoer door heel Nederland. Ook de Nederlandse Spoorwegen verlenen assistentie op stations aan gehandicapte reizigers. Kan iemand vanwege een handicap niet alleen reizen, dan komt men in aanmerking voor de OV begeleiderkaart. De begeleider mag dan gratis mee in trein, bus, tram en metro.

Traxx

Met Traxx wordt men van deur tot deur vervoerd - van de eigen voordeur tot op de plaats van bestemming. Traxx is uitdrukkelijk bedoeld voor reizen buiten de eigen regio, voor persoonlijke doeleinden. Traxx komt daarom pas in actie als men meer dan vijf OV zones moet reizen, gerekend vanaf de eigen voordeur.

De kosten van reizen per Traxx zijn vergelijkbaar met die van het zogenoemde Collectief Vraagafhankelijk Vervoer. Traxx is daarmee duurder dan het gewone openbaar vervoer.

Openbaar vervoer

De Nederlandse Spoorwegen (NS) verleent op verschillende manieren faciliteiten en assistentie aan reizigers met een handicap.

Kan iemand vanwege een handicap niet alleen reizen, dan komt men in aanmerking voor een OV begeleiderkaart. De begeleider mag met zo'n kaart gratis mee. Niet alleen in de trein, maar in het hele openbaar vervoer, dus ook in bussen, trams, de metro en sommige veerdiensten. De kaart staat op naam van de gehandicapte, zodat die zelf kan bepalen wie er als begeleider mee reist. Een begeleiderkaart kan men aanvragen bij de Nederlandse Spoorwegen, Afdeling OV begeleiderkaart. Reist men met een blindengeleidehond of met een hulphond voor gehandicapten, dan mag die hond voor niets mee in de trein, zonder speciaal kaartje.

Heeft men als rolstoeler assistentie nodig bij het in-, uit- of overstappen, dan kan men die bij de NS aanvragen. De spoorwegen verzorgen zulke assistentie op ruim 100 stations door Nederland. De dienstverlening is gratis.

1.4.3 Parkeren met een handicap

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer (BABW). ▪ Regeling gehandicaptenparkeerkaart. ▪ Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990 (RVV).
Van belang voor	Mensen met een handicap die gebruik maken van een auto of een gehandicaptervoertuig.
Doel	Bruikbaarheid van parkeervoorzieningen voor mensen met een handicap.
Bijzonderheden	Voor de gehandicaptenparkeerkaart geeft grote vrijheid. Met zo'n kaart mag men ook parkeren waar het voor anderen verboden is, zolang men de verkeersveiligheid niet in gevaar brengt.

Mensen met een handicap hebben weinig aan een eigen auto of een gehandicaptenvoertuig, als ze die niet kunnen parkeren vlakbij waar ze wezen moeten: voor de eigen woning, bij het werk of bij openbare voorzieningen zoals winkelcentra, ziekenhuizen, stadskantoren of culturele voorzieningen. Gehandicaptenparkeerkaarten en gehandicaptenparkeerplaatsen maken dat mogelijk.

Gehandicaptenparkeerkaarten

Er zijn (voor particulieren) twee varianten van de gehandicaptenparkeerkaart: de bestuurderskaart (B) en de passagierskaart (P). Een combinatie van beide (B/P) kan ook. Men kan op grond van verschillende criteria een gehandicaptenparkeerkaart krijgen.

Een gehandicaptenparkeerkaart vraagt men aan bij de gemeente. Meestal wordt de kaart afgegeven voor een periode van vijf jaar. Een medisch onderzoek maakt verplicht deel uit van de aanvraagprocedure, tenzij uit eerder onderzoek al is komen vast te staan dat men inderdaad aan de criteria voldoet. Veel gemeenten brengen kosten in rekening voor de aanvraag van een gehandicaptenparkeerkaart en voor de medische keuring.

Gehandicaptenparkeerplaatsen

Er zijn verschillende soorten gehandicaptenparkeerplaatsen:

- algemene gehandicaptenparkeerplaatsen;
- gehandicaptenparkeerplaatsen op kenteken;

- gehandicaptenparkeerplaats op kenteken met tijdsaanduiding.

1.4.5 Rolstoelen

Regelingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg). ▪ Landelijk protocol Wvg. ▪ Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ).
Van belang voor	Mensen die problemen hebben met lopen.
Doel	Verstrekking van rolstoelen aan iedereen die langdurig zo'n hulpmiddel nodig heeft.
Bijzonderheden	Rolstoelen zijn gratis voor iedereen, ongeacht het inkomen of de leefsituatie en voor mensen van alle leeftijden.

Een rolstoel is een onmisbaar hulpmiddel voor iedereen die er op is aangewezen. Een rolstoel gebruik je elke dag. Daarom moet een rolstoel altijd zitten als gegoten, ofwel een adequaat, op individuele maat toegesneden hulpmiddel zijn. Woont men zelfstandig, dan krijgt men een rolstoel van de gemeente, in het kader van de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg). Woont men in een instelling, dan moet die instelling voor een rolstoel zorgen, in het kader van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Dat geldt voor volwassenen, maar ook voor kinderen met een handicap.

Rolstoelen zijn er in soorten en maten. Er zijn vier hoofdvormen:

- de handbewogen rolstoel;
- de duwrolstoel;
- de elektrische rolstoel;
- de elektrische scootmobiel (ook wel 'booster' of plateaurolstoel genoemd).

Welk type rolstoel het beste voor iemand is, hangt af van de persoonlijke situatie. Sommige mensen gebruiken meerdere typen tegelijk, bijvoorbeeld een lichte, handbewogen rolstoel binnenshuis en een scootmobiel voor verplaatsingen buiten de deur.

Woont men zelfstandig en heeft men een rolstoel nodig, dan kan men die zelf aanvragen bij het gemeentelijke Wvg-loket. Men heeft geen doorverwijzing nodig van de arts of revalidatiecentrum.

Voorwaarde voor een verstrekking door de gemeente is dat men de rolstoel tenminste zes maanden nodig heeft. Wie bijvoorbeeld na een operatie of een beenbreuk tijdelijk een rolstoel gebruikt, moet aankloppen bij de thuiszorg of bij andere organisaties of bedrijven die rolstoelen verhuren of verkopen.

De gemeente moet een adequate rolstoel verstrekken. De rolstoel moet dus voldoen aan de eisen die voor de betrokkene, in zijn situatie, met zijn handicap gelden. Maar de gemeente mag daarbij wel kiezen voor de 'goedkoopst adequate' oplossing. Daardoor is de keuze helaas vaak beperkt.

De meeste gemeenten verstrekken rolstoelen en scootmobielen in bruikleen. Bij zo'n verstrekking hoort een goed servicecontract en een WA-verzekering. Men blijft overigens zelf aansprakelijk voor eventuele schade aan de rolstoel die men in bruikleen heeft.

Elektrische rolstoelen en scootmobielen rijden op elektrische stroom, door middel van accu's. Die moeten regelmatig opgeladen worden. Sommige gemeenten vergoeden de extra kosten die men daardoor heeft. Zo niet, dan kan men deze

kosten bij de belastingaangifte opvoeren als aftrekpost bij de buitengewone uitgaven wegens invaliditeit of ziekte.

De gemeente mag voor de verstrekking van rolstoelen geen eigen bijdrage vragen. Sommige gemeenten beschouwen de scootmobiel overigens als een vervoersvoorziening en niet als een rolstoel. Toch vragen ze ook dan meestal geen eigen bijdrage.

Wil men in de rolstoel gaan sporten, vraag dan bij de gemeente een aparte sportrolstoel aan. De meeste gemeenten verstrekken hiervoor een vast bedrag, inclusief drie of vier jaar onderhoud. Dat geld mag men zelf besteden bij een leverancier van sportrolstoelen.

Wanneer men een AWBZ-indicatie heeft voor de functies verblijf en behandeling en men ontvangt deze binnen één en dezelfde instelling, dan geldt dat wanneer men een rolstoel nodig heeft om zich te verplaatsen, de instelling voor die rolstoel moet zorgen. De instelling mag hiervoor geen eigen bijdrage vragen.

Heeft men een rolstoel van de gemeente in bruikleen en verhuist men naar een AWBZ-instelling, dan kan de gemeente de rolstoel terugvragen. Overleg daarom tevoren met de gemeente en met de instelling over een overgangsregeling.

1.5 Zorg

1.5.1 Medische hulpmiddelen

Regelingen	Ziekenfondswet, Regeling hulpmiddelen 1996.
Van belang voor	Iedereen die hulpmiddelen gebruikt.
Doel	Zelfstandig functioneren.
Bijzonderheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De meeste particuliere zorgverzekeringen volgen de regels van de Ziekenfondswet. Voor ambtenarenverzekeringen gelden soms afwijkende vergoedingen. ▪ Voor een aantal medische hulpmiddelen gelden eigen betalingen, maximale vergoedingen en beperkingen van de aanspraken. ▪ Wanneer men ziekenfonds verzekerd is, dan kan men via een aanvullende verzekering vaak meer hulpmiddelen of hogere vergoedingen krijgen.

Voor veel mensen zijn hulpmiddelen onmisbaar om zelfstandig te leven. Medische hulpmiddelen worden vergoed door de zorgverzekeraar, in het kader van de Regeling hulpmiddelen 1996. Er gelden in een aantal gevallen wel normbedragen, maximale vergoedingen of beperkingen van de aanspraken.

De verstrekking van hulpmiddelen aan mensen met een handicap of een chronische ziekte is verspreid over verschillende regelingen en instanties. Meestal heeft dat te maken met het doel van de verstrekking.

- Hulpmiddelen die te maken hebben met werk of onderwijs worden verstrekt via Uitvoering Werknemersverzekeringen (UWV).
- Rolstoelen en vervoersvoorzieningen worden door de gemeente verstrekt, in het kader van de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg).
- Hulpmiddelen in de badkamer worden ook verstrekt door de gemeenten, in samenhang met woningaanpassingen.

- Zogenaemde medische hulpmiddelen worden verstrekt door de zorgverzekeraars, in het kader van de Regeling hulpmiddelen 1996. Dat kan het ziekenfonds zijn, maar ook een particuliere verzekeraar.
- Hulpmiddelen die algemeen gebruikelijk worden geacht, zoals aangepast bestek, aankleedhulpjes en andere kleine huishoudelijke hulpmiddelen worden niet vergoed.

'Medische hulpmiddelen' is in feite een verzamelnaam voor een groot aantal hulpmiddelen die mensen nodig hebben om zelfstandig te kunnen functioneren.

Medische hulpmiddelen zijn bijvoorbeeld:

- Prothesen voor alle denkbare lichaamsdelen, zoals handen, armen, benen en borsten.
- Orthesen, zoals spalken, korsetten, beugels, spraakversterkers, breukbanden.
- Speciaal schoeisel, zoals orthopedische schoenen, aanpassingen aan confectieschoenen, verbandschoenen of allergeenvrije schoenen.
- Speciale brillen en contactlenzen voor mensen met problemen met de ogen of met het kijken.
- Hoortoestellen en ringleidingen voor slechthorenden.
- Stomahulpmiddelen en draagurinalen.
- Incontinentiematerialen.
- Loop hulpmiddelen, zoals krukken, looprekken, rollators, serveerwagens en blindentaststokken.
- Hulpmiddelen voor mensen met diabetes, zoals injectiespuiten of -pennen en materialen voor het testen van de glucosespiegel van het bloed.
- Elastische kousen.
- Ademhalingshulpmiddelen.
- Infuuspompen.
- Voedselsonden en eetapparaten.
- Aangepast meubilair en inrichtingselementen, zoals aangepaste stoelen en tafels, anti-decubitus kussens tegen doorzitten, bedverhogers en bedgalgen, anti-decubitus kussens tegen doorliggen, stofdichte matras- en kussenhoezen.
- Communicatie- en informatieapparatuur, zoals aangepaste computers, aangepaste rekenmachines, bladoomslagapparatuur en telefoonhoornhouders.
- Faxen, teksttelefoons of beeldtelefoons voor doven.
- Signalerings- en alarmeringsapparatuur.
- Kunstgebitten.
- Pruiken.

Zorgverzekeraars hebben de afgelopen jaren steeds meer vrijheid gekregen bij het verstrekken van medische hulpmiddelen. Verzekerden hebben daarbij wel 'ten allen tijde' recht op een 'adequaat hulpmiddel'.

Meestal worden hulpmiddelen in eigendom verstrekt, soms in bruikleen. Met ingang van 1 januari 2003 is verstrekking in bruikleen voor geen enkel hulpmiddel meer verplicht. Zorgverzekeraars mogen dus alle medische hulpmiddelen in eigendom verstrekken. Men kan vergoeding in eigendom echter niet afdwingen. Als een verstrekking in bruikleen 'adequaat' is, heeft de zorgverzekeraar aan zijn verplichting voldaan.

Voor hulpmiddelen die in bruikleen worden verstrekt gelden geen eigen bijdragen. Voor sommige hulpmiddelen die men in eigendom krijgt moet men wel een eigen bijdrage betalen.

1.5.2 Mantelzorg

Regelingen	Wet arbeid en zorg.
Van belang voor	Mensen die thuis door hun naasten verzorgd worden.
Doel	Ondersteunen van de zorgbehoevende en de mantelzorgers.
Bijzonderheden	Men heeft recht op twee weken zorgverlof per jaar. De werkgever moet tijdens dit verlof tenminste 70% van het loon doorbetalen.

Veel mensen met een handicap worden thuis verzorgd door hun partner of hun kinderen, met hulp van goede vrienden, burens of vrijwilligers. Er bestaan verschillende mogelijkheden om de taak van de mantelzorg te verlichten. Men kan ondersteuning vragen van een Steunpunt Mantelzorg, men kan de diensten van vrijwillige thuishulpen inroepen, men kan logeeropvang regelen en de mantelzorg kan betaald of onbetaald zorgverlof opnemen, via de Wet arbeid en zorg.

Op tientallen plaatsen bestaan Steunpunten Mantelzorg. Ze verzorgen spreekuren, houden informatiebijeenkomsten en geven mantelzorgers de gelegenheid om ervaringen uit te wisselen en bij te praten. Vaak worden deze steunpunten georganiseerd of ondersteund vanuit de plaatselijke thuiszorginstelling.

Men kan ook gebruik maken van het aanbod van vrijwilligers, via een project voor praktische thuishulp of een plaatselijke thuishulpcentrale. De vrijwilligers bieden praktische ondersteuning, oppas, speelhulp, gastouderschap en vakantiehelp, allemaal als aanvulling op de professionele zorg. Vaak gaat het om vrijwilligers die lange tijd, soms meerdere malen per week over de vloer komen. Het is dus belangrijk dat het klikt tussen de zorgvrager en de vrijwilliger. De hulpvraag hoort daarbij altijd centraal te staan.

Soms is het prettig voor de mantelzorg om even op adem te komen. Dat kan op twee manieren.

- Men kan tijdelijk zelf naar een logeeradres gaan, waar anderen de zorg overnemen. Steeds meer instellingen voor lichamelijk gehandicapten, zoals woonvormen, revalidatiecentra en verpleeghuizen, bieden zulke logeeropvang aan. Logeeropvang wordt verstrekt via de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Men kan de opvang in natura krijgen (via een instelling) of in de vorm van een persoonsgebonden budget. Er gelden wel eigen bijdragen.
- Men kan ook de mantelzorg één of twee weken vrijaf geven en de verzorging thuis tijdelijk door anderen laten overnemen. Zo nodig dag en nacht. Bijvoorbeeld door een vrijwilliger van de Stichting Thuisverzorging van Gehandicapten. Het gaat om geschoolde vrijwilligers, zoals verpleegkundigen en medisch studenten, die vooral tijd vrij kunnen maken tussen mei en september. Men betaalt een kleine eigen bijdrage, die door de meeste zorgverzekeraars wordt vergoed.

2. Overige wetten/regelingen

Er zijn nog enkele andere wetten/regelingen die mogelijk een relatie hebben met de zorg die op basis van de AWBZ wordt verstrekt, die bij de hierboven genoemde thema's niet aan de orde zijn geweest. De betreffende wetten/regelingen worden hieronder toegelicht.

2.1 TOG

Regelingen	Tegemoetkoming Onderhoudskosten thuiswonende meervoudig en ernstig Gehandicapte kinderen (TOG).
Van belang voor	Ouders of verzorgers met een thuiswonend gehandicapt kind, ouder dan 3 jaar en jonger dan 18.
Doel	Verlichting van de financiële lasten voor ouders van thuiswonende gehandicapte kinderen.
Bijzonderheden	Er gelden geen inkomensgrenzen of vermogenstoets. De tegemoetkoming is belastingvrij en telt niet als inkomen voor bijvoorbeeld huursubsidie of bij de berekening van de eigen bijdrage voor thuiszorg of het persoonsgebonden budget.

Ouders die een gehandicapt kind thuis verzorgen, komen vaak voor hoge kosten te staan. Toch kiezen veel ouders of verzorgers ervoor hun kind thuis te houden. Om ze daarbij financieel te steunen, bestaat een soort extra kinderbijslag voor thuiswonende gehandicapte kinderen, de Tegemoetkoming Onderhoudskosten thuiswonende meervoudig en ernstig Gehandicapte kinderen (TOG).

Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming via de TOG, moet men voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Het gehandicapte kind behoort tot het huishouden. Dat is het geval als het tenminste vier nachten per week bij de ouders/verzorgers in huis verblijft.
- Het kind heeft is zodanig gehandicapt, dat het duidelijk meer afhankelijk is van verzorging, begeleiding en toezicht dan andere kinderen van dezelfde leeftijd.
- De oorzaak van de handicap speelt geen rol bij het toekennen van een tegemoetkoming via de TOG. Lichamelijk gehandicapte kinderen, verstandelijk gehandicapte kinderen of kinderen met ernstige psychische aandoeningen, ze komen allemaal in aanmerking. (In principe zou het kind zo ernstig gehandicapt moeten zijn dat het aanspraak kan maken op opname in een AWBZ-instelling)
- Het gehandicapte kind is ouder dan drie jaar en jonger dan achttien. Op het moment dat het kind achttien jaar wordt, heeft het vermoedelijk recht op een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid. Ook als het thuis blijft wonen.

Ouders/verzorgers kunnen zelf een aanvraag indienen voor TOG bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Men krijgt dan een uitgebreid aanvraagformulier thuisgestuurd. Als men dat terugstuurt, vraagt de SVB vervolgens onafhankelijk medisch advies over de aanvraag aan Argonaut. Dat advies is doorslaggevend voor de toekenning. Is er eenmaal een tegemoetkoming toegekend, dan is die blijvend, tot het kind 18 jaar wordt of tot het wordt opgenomen in een instelling. Er volgen dus geen periodieke herbeoordelingen. Wel moeten eventuele wijzigingen in de situatie tijdig worden doorgeven aan de SVB.

2.2 Welzijnswet

Uitgaande van de Welzijnswet 1994 wordt van gemeenten verwacht dat zij, op basis van de vraag van burgers, een beleid voeren dat tot doel heeft:

- de zelfredzaamheid en ontplooiingsmogelijkheden van mensen te vergroten, en hun deelname aan de samenleving te stimuleren om te voorkomen dat ze in een achterstandspositie geraken;
- mogelijkheden te bieden aan personen die in een achterstandspositie zijn geraakt om hun positie te verbeteren;
- het welbevinden van personen in de samenleving op andere wijze te bevorderen.

Welzijnsbeleid is een gezamenlijke inspanning van de overheden, het particulier initiatief en andere betrokkenen. Het beleid heeft tot doel de instroom in kostbare en curatieve voorzieningen te beperken en de uitstroom te vergroten. Het algemene, preventieve doel richt zich op het beperken van de instroom; het specifiekere op achterstandsbestrijding gerichte doel richt zich op het vergroten van de uitstroom.

De beleidsvrijheid van gemeenten inzake de welzijnswet is groot. Artikel 2 van de Welzijnswet 1994 geeft een nadere invulling van het terrein van het welzijnsbeleid.

“Deze wet is van toepassing op de volgende terreinen van het welzijnsbeleid:

- a. welzijn jeugd, behoudens voor zover de Wet op de jeugdhulpverlening van toepassing is;
- b. kinderopvang;
- c. maatschappelijke dienstverlening;
- d. maatschappelijke opvang, waaronder sociale pensions en vrouwenopvang;
- e. verslavingsbeleid, behoudens voor zover de AWBZ van toepassing is;
- f. sociaal-cultureel werk;
- g. emancipatie;
- h. sport;
- i. welzijn ouderen, behoudens voor zover de overgangswet Verzorgingshuizen van toepassing is;
- j. welzijn gehandicapten;
- k. integratie van vluchtelingen, minderheden en vreemdelingen ...;
- l. opvang van vluchtelingen, minderheden en asielzoekers en vreemdelingen ...;
- m. dienstverlening ten behoeve van door de Tweede Wereldoorlog getroffen en;
- n. activiteiten in het kader van de viering van de bevrijding, ... “

2.3 Regeling subsidies AWBZ en Ziekenfondswet

Hiertoe behoren diverse subsidieregelingen. In aanvulling op al genoemde regelingen lijken in ieder geval de onderstaande regelingen relevant.

- Kosten blindengeleidehonden
- Subsidiering doventolkuren
- Begeleiding doofblinden
- Consulantenactiviteiten en bijzondere zorgplannen
- Winkeltaken sociaal-pedagogische diensten
- Begeleiding in instellingen voor maatschappelijke opvang
- Kosten hulphonden (per 1-1-2004)

2.4 Wet op de Jeugdzorg

(per 1-1-2004 van kracht)

De Wet op de jeugdzorg (hierna: de wet) bepaalt dat cliënten een aanspraak hebben op jeugdzorg. Het begrip jeugdzorg is in de wet zeer ruim geformuleerd als: ondersteuning van en hulp aan jeugdigen, hun ouders, stiefouders of anderen die een jeugdige als behorende tot hun gezin verzorgen en opvoeden, bij opgroei- of opvoedingsproblemen of dreigende zodanige problemen.

Deze definitie omvat ook de lokale jeugdzorg en jeugdzorg ingevolge de AWBZ. Omdat niet op alle zorg die onder het begrip jeugdzorg van de wet valt, aanspraak moet bestaan is in artikel 3, eerste lid, van de wet bepaald dat aard, inhoud en omvang van de jeugdzorg waarop ingevolge de wet aanspraak bestaat bij algemene maatregel van bestuur worden geregeld.

De aanwijzing van de jeugdzorg waarop aanspraak bestaat brengt niet een voor een cliënt direct opeisbaar recht mee. Voorwaarde voor een individuele aanspraak is een indicatiebesluit van het bureau jeugdzorg.

De Wet op de Jeugdzorg gaat voor op de AWBZ. Dat wil zeggen, als de benodigde hulp op titel van de wet op de jeugdzorg is te verkrijgen, dan bestaat geen aanspraak op de AWBZ. In artikel 3 van het besluit Jeugdzorgaanspraken is daarom de volgende afgrenzing van de aanspraken opgenomen:

“Artikel 3

1. Jeugdhulp omvat behandeling of begeleiding van een:

- a. jeugdige, gericht op het oplossen, verminderen of voorkomen van verergering dan wel het omgaan met de gevolgen van zijn psychosociale, psychische of gedragsproblemen;
- b. cliënt, niet zijnde een jeugdige, gericht op het verkrijgen van zodanige vaardigheden dat hij aan de onder a bedoelde psychosociale, psychische of gedragsproblemen in het gezin het hoofd kan bieden.

2. Geen aanspraak bestaat op jeugdhulp voor zover:

- a. de jeugdige of zijn ouders, stiefouder of anderen die hem als behorende tot hun gezin verzorgen en opvoeden de psychosociale, psychische of gedragsproblemen van die jeugdige het hoofd kunnen bieden, al dan niet met behulp van personen uit hun directe omgeving of met behulp van andere voorzieningen die hulp bieden dan zorgaanbieders of
- b. de psychosociale, psychische of gedragsproblemen hun oorzaak vinden of mede vinden in een psychiatrische aandoening van een jeugdige die zodanig van aard is dat een psychiatrische aanpak van de problemen noodzakelijk is.”

3. Overzicht per voorziening

Tot slot een alfabetische, niet-uitputtende lijst van voorzieningen voor gehandicapten en chronisch zieken, met tussen haken de wet of regeling waarop de voorziening is gebaseerd:

- Aangepaste auto [Wvg]
- Aangepaste stoel [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Aangepaste tafel [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Aankleedtafel voor kinderen [Wvg]
- Aankoppelfiets (fietswiel gekoppeld aan een rolstoel) [Wvg]
- Aanpassingen aan auto [Wvg, m.u.v. lopende bruikleenvoorzieningen o.g.v. AAW]
- Aanpassingen aan binnenschip [Wvg]
- Aanpassingen aan rolstoel [Wvg, m.u.v. lopende bruikleenvoorziening o.g.v. AAW]
- Aanpassingen aan sportrolstoel i.v.m. de handicap [Wvg]
- Aanpassingen aan vervoermiddel [Wvg, m.u.v. lopende bruikleenvoorziening o.g.v. AAW]
- Aanpassingen aan woonwagen [Wvg]
- Aanpassingen in ADL-clusterwoning [Regeling subsidies AWBZ en Ziekenfondswet]
- ADL-assistentie [Regeling subsidies AWBZ en Ziekenfondswet]
- ADL-clusterwoning [Regeling subsidies AWBZ en Ziekenfondswet]
- ADL-unit [Regeling subsidies AWBZ en Ziekenfondswet]
- Afdroogtafel [Wvg]
- Alarmeringsapparatuur [nadere regels/flankerend beleid Welzijnswet bij een sociale indicatie / Regeling hulpmiddelen 1996 bij een medische indicatie]
- Alarmintercomsysteem in ADL-clusters [Regeling subsidies AWBZ en Ziekenfondswet]
- Allergeenvrije matras- en kussenhoes [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Anti-decubitusbed [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Anti-decubituskussen in auto en rolstoel [Wvg]
- Anti-decubituskussen, m.u.v. in auto en rolstoel [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Anti-decubitusmatras en -overtrek [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Apparatuur voor positieve uitademingsdruk [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Autoaanpassing [Wvg, m.u.v. lopende bruikleenvoorzieningen o.g.v. AAW]
- Autokeuringskosten [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Autokostenvergoeding [Wvg of REA (indien voor werkvervoer)]
- Autorijlessen [Wvg, indien noodzakelijk i.v.m. de vervoersvoorziening]
- Autostoel (speciale) [Wvg, m.u.v. lopende bruikleenvoorzieningen o.g.v. AAW]
- Autoverzekering [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Autozitje [Wvg]
- Badlift [Wvg]
- Badstoel [Wvg]
- Badzitje [Wvg]
- Bagagetas bij rolstoel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Bandenpomp bij rolstoel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Bedbox [Wvg]
- Bedgalg (losstaande) [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Bedgalg (muur- of plafondbevestiging) [Wvg]
- Bedleestafel [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Bedlift [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Bedverhogers [Besluit hulp vanwege een kruisorganisatie bijzondere kosten]
- Bed in speciale uitvoering [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Bedportaal [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Bedverkorter-/verlenger [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Beenzak voor rolstoel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Begeleidingskosten collectief vervoer [Wvg]
- Begeleidingskosten openbaar vervoer [Gratis met NS-begeleiderskaart]

- Binnenschip (aanpassing) [Wvg]
- Blindengeleidehond [Regeling subsidies AWBZ en Ziekenfondswet]
- Blindentaststok [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Boodschappennet bij rolstoel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Box (aangepaste) [Wvg]
- Braille-computers [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Braille-horloge [geen vergoeding]
- Bril gecombineerd met bijzondere gezichtshulpmiddelen [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Bruikleenauto [Wvg]
- Buggy [Wvg]
- Buitenwagen [Wvg]
- Collectief vervoersysteem [Wvg]
- Communicatieapparatuur (aangepast) [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Computer met toebehoren, op indicatie [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Contactlenzen, op zeer strikte indicatie [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Dekenboog [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Dieetkosten [bijzondere bijstand]
- Douchebrancard [Wvg]
- Douche- en toiletstoel [Wvg]
- Douchestretcher [Wvg]
- Dovenbel [Wvg]
- Doventelefoon en teksttelefoon [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Doventolk [Regeling subsidies AWBZ en Ziekenfondswet]
- Draaischijf om van bed op stoel te komen [Wvg]
- Driewiel fiets [Wvg]
- Duwwandelwagen [Wvg]
- Eetapparaat dat niet algemeen gebruikelijk is [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Elastische kousen [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Elektrische buitenwagen [Wvg]
- Elektrische rolstoel [Wvg]
- Elektrische schrijfmachine [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Faxapparaat [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Fietszitje (speciaal) [Wvg]
- Fiets (aangepast) [Wvg]
- Gebruikskosten bruikleenauto en eigen auto [Wvg]
- Gehoorhulpmiddelen (beperkt) [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Gesloten buitenwagen [Wvg]
- Gezichtshulpmiddelen, op zeer strikte indicatie [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Handbewogen rolstoel [Wvg]
- Handbike [Wvg of REA (afhankelijk van gebruiksdoel)]
- Handy-move (onderdeel patiëntenlift) [Wvg]
- Herstel en onderhoud rolstoel en vervoermiddel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Herstel en onderhoud woonvoorziening [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Hobbyvoorziening [bijzondere bijstand, indien indicatie]
- Hoepelrolstoel [Wvg]
- Hoog-laagbed [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Hoortoestel [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Huishoudelijke hulp; zie thuiszorg
- Hulpmiddelen voor communicatie [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Hulpmiddelen voor het slapen [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Hulpmiddelen voor het zitten [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Injectiespuiten [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Invalidenparkeerkaart, al dan niet op kenteken [verlening door gemeente, Wvg m.b.t. de kosten]
- Keuringskosten auto [Wvg]

- Kilometer- en taxikosten [Wvg]
- Kilometervergoeding [Wvg]
- Kinderrolstoel [Wvg]
- Kinderstoel (aangepast) [Wvg]
- Kinderopvang voor deelname aan een reïntegratieproject [REA]
- Kledingslijtage (meerkosten) [bijzondere bijstand, indien indicatie]
- Kruiphulpmiddel [Wvg]
- Kruipwagen [Wvg]
- Krukken [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Kussenhoes, stofdicht en allergeenvrij [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Leerlingenvervoer [gemeentelijk beleid o.g.v. Wet op het basisonderwijs en Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs]
- Leeshulpmiddelen [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Lift in woongebouw [Tijdelijke regeling geldelijke steun plaatsing liften bij bestaande gebouwen]
- Lift, patiëntenlift [Wvg]
- Ligbad, op ergonomische indicatie [Wvg]
- Loophulpmiddel [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Looprek [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Loopwagen [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Luchtfilter (plaatsing), op ergonomische indicatie [Wvg]
- Maaltijdvoorziening [nadere regels/flankerend beleid Welzijnswet]
- Matras- en kussenhoes, stofdicht en allergeenvrij [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Onderwijsvoorzieningen [Wet Rea; Reïntegratie-instrumentenbesluit Wet Rea]
- Onrusthek [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Ontwikkeling en ontspanning [bijzondere bijstandsregelingen / bijzondere bijstand, indien indicatie]
- Open buitenwagen [Wvg]
- Oplaadkosten [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Orthese [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Parkeeronthefing [verlening door gemeente, Wvg m.b.t. de kosten]
- Parkeervoorziening/-plaats [verlening door gemeente, Wvg m.b.t. de kosten]
- Patiëntenlift [Wvg]
- Patiëntenlift met bandages [Wvg]
- Personenalarmering [nadere regels Welzijnswet bij een sociale indicatie / Regeling hulpmiddelen 1996 bij een medische indicatie, excl. abonnementskosten]
- Plateaurolstoel [Wvg]
- Po-stoel [Wvg]
- Prothese [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Pruik [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Reclinatorcorset [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Rekenmachine (aangepast) [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Reparatiekosten rolstoel en vervoermiddel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Roadmaster (speelmobiel) [Wvg]
- Rollator [Regeling hulpmiddelen 1996, indien kortdurend: thuiszorg]
- Rolstoel [Wvg]
- Rolstoelaanpassing [Wvg]
- Rolstoelaccessoires [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Rolstoelhandschoenen [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Rolstoeltaxivervoer [Wvg]
- Rolstoeltraining [Wvg, indien gemeentelijk beleid / Ziektekostenverzekering indien instructie en advisering via extramurale ergotherapie]
- Rolstoelverzekering [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Schootskleed [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Schrijfmachine [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Scootmobiel [Wvg]

- Serveerwagen [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Sondevoeding, preparaten [Regeling farmaceutische hulp 1996]
- Sondevoeding, toedieningsapparatuur [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Spaakbeschermer bij rolstoel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Speelmobiel [Wvg]
- Speelvoertuig [Wvg]
- Sportrolstoel [Wvg]
- Sta-orthese [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Stoel met katapultzitting [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Stoel op wielen, niet-elektrisch [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Stofdichte en allergeenvrije matrashoes en kussenhoes [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Stookkosten (meerkosten) [bijzondere bijstand, indien indicatie]
- Tandem voor noodzakelijke verplaatsing [Wvg]
- Tandem voor ontwikkeling en ontspanning [bijzondere bijstand, indien indicatie]
- Taxikostenvergoeding [Wvg]
- Teksttelefoon [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Telefoonhulpmiddelen [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Thuiszorg [Besluit zorgaanpakken AWBZ]
- Tijdelijke rolstoelverstrekking [Besluit zorgaanpakken AWBZ]
- Tilvest bij patiëntenlift [Wvg]
- Tinitus maskeerders ter behandeling van ernstig oorsuizen [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Toiletstoel [Wvg]
- Toiletverhoger [Wvg]
- Transferbed [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Transferhulpmiddelen [Wvg]
- Traplift [Wvg]
- Trippelstoel [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Uitleenartikelen (tijdelijk) [Besluit zorgaanpakken AWBZ]
- Ultraasruimte [Wvg]
- Verhuis- en (her)inrichtingskosten [Wvg]
- Verstelbare keuken [Wvg]
- Verticale sta-unit [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Vervoer naar (medisch) specialist en naar ziekenhuis [Besluit ziekenvervoer ziekenfondsverzekeren / particuliere ziektekostenverzekering]
- Vervoerskosten overig onderwijs [Wet Rea; Reïntegratie-instrumentenbesluit Wet Rea]
- Vervoerskosten schoolbezoek [Wet op het basisonderwijs / Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs / Wet Rea; Reïntegratie-instrumentenbesluit Wet Rea]
- Vervoer sociale werkvoorziening [Wsw]
- Vervoersvoorziening voor het dagelijks leven [Wvg]
- Vervoersvoorziening voor te verrichten arbeid [Wet Rea; Reïntegratie-instrumentenbesluit Wet Rea]
- Vervoer naar dagbehandeling verpleeghuizen [AWBZ]
- Verwijderen woonvoorzieningen [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Verzorgingsmiddelen [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Vierpoots eifelkruk [Regeling hulpmiddelen 1996, indien kortdurend: thuiszorg]
- Vierwielfiets [Wvg]
- Vliegende hollander [Wvg]
- Voetenzak bij rolstoel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Warmemaaltijdvoorziening [nadere regels/flankerend beleid Welzijnswet]
- Wek- en waarschuwingsinstallatie voor doven en slechthorenden [Regeling hulpmiddelen 1996]
- Werkblad bij rolstoel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]

- Werkrolstoel [Wet Rea; Reïntegratie-instrumentenbesluit Wet Rea]
- Werkvoorzieningen [Wet Rea; Reïntegratie-instrumentenbesluit Wet Rea]
- Winterbekleding op rolstoel [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Woningaanpassing in ADL-clusters [Regeling subsidies AWBZ en Ziekenfondswet]
- Woningaanpassing tot €45.378,- (f 100.000,-) [Wvg]
- Woningaanpassing [Wvg]
- Woonschip (aanpassing) [Wvg]
- Woonvoorziening tot €45.378,- (f 100.000,-) [Wvg]
- Woonwagen (aanpassing) [Wvg]
- Zitbad, niet om therapeutische redenen, zoals bij huidziekte [Wvg]
- Zitorthese [Wvg, indien gemeentelijk beleid]
- Zitschaal [Wvg, indien gemeentelijk beleid; Regeling hulpmiddelen 1996]
- Zonnescherm bij buggy en wandelwagen [Wvg, indien gemeentelijk beleid]

Gesprekskosten worden niet vergoed. Als algemeen gebruikelijk worden beschouwd:

- automatische transmissie;
- centrale verwarming;
- fiets met hulpmotor;
- keramische kookplaat;
- wasdroger.